

Промяна и премяна
или размишления сред „враждебност, завист и съпротива”
доц. д-р Спартак Паскалевски

В духа на промени и реформи на множество “мисли и тревожни емоции” остава в сянка важният проблем – за възможностите за интелектуално развитие, за диалогичността и откритостта в науката. Както отбелязва Лозанка Пейчева от Института за фолклор в размислите си от 30. 11. 2009 г., по отношение на „упорстващите да се занимават с наука” е “истинско чудо, че тези хора въпреки всичко отнякъде намират енергия и воля за интелектуална и творческа активност”. Бих допълнил цитата ѝ, че те не само са “потиснати и унизени от мизерията изследователи”. В случая е важно по какъв начин се осъществява това потискане и унизяване. И сама търси причината във факта, че “се оформят ядра на „феодални” зависимости, при които около властващите фигури се скупчват хора с конформистки/слугинажни нагласи”. Това е така. Авторката споменава и за ситуации, при които “властникът им осигурява облекчено, безпрепятствено и бързо кариерно развитие” в замяна на засвидетелствано от тяхна страна „покорство и подкрепа във всички негови управленски намерения и действия”. Нейното наблюдение е точно и по отношение на факта, че “...свободолюбивите са в периферията”, а към „инакомислещите” се прилагат редица “техники на санкциониране” и т.п. Наистина налице е “стремеж към доходи, власт и влияние”.

Въпросът, който се поставя, е по какъв начин може да бъде постигната промяна. Разбира се, тук ще посоча съображения въз основа на личния ми опит да се включа в компетентен разговор. В желанието си за откритост и диалогичност се водя от мисълта, че би следвало да се съди по направеното, а не просто да бъда въввлечен в еднопосочен към мен монолог, нетърпящ възражение, поради наличие на запазени периферии за “нашите и вашите”.

Оказва се, че в изследователската сфера наистина съществува “наша и ваша наука”. Въпросът за посочените по-горе “конформистки/ слугинажки нагласи” като форма на зависимост е твърде стар. Известно е, че Галилей е бил „предоставен” на инквизицията – разбираемо във всичките нюанси на тази дума и нейните съставки (предоставен). Тази ситуация като че ли се повтаря по наследство и важи за общности, в които авторитетът се покрива с властта. Любопитно е, а и от личен опит знаем, че заключенията в протоколите, примерно на една Научна комисия, се свеждат до няколко изречения: Гласували с “да”... – толкова на брой, “не” – толкова, „въздържали се” – толкова. Защо е необходимо такава апокрифност и такава атмосфера на масонство в една структура, която трябва да бъде прозрачна, открита и обърната наистина към проблемността на научните изследвания.

Към това нека да добавим странното отсъствие на ясни, точно дефинирани изисквания към рецензентите и техните рецензии и доклади, защото и тук са в сила посочените от Л. Пейчева “манипулации, лъжи, мнения, формиращи чрез заблуждаващи въздействия”.

Изниква въпросът – това ли е механизмът на идентификацията, чрез който инсталираните в академичната система фигури осигуряват своя комфорт. А и какво да си мислим за структура, която чрез “манипулации, лъжи, мнения” и „заблуждаващи въздействия” им дава възможност да укрепят позициите си в тези форуми и дори в известна степен да ги произвеждат. Разбира се, това се отнася за отделни фигури, амбицирани субективно да персонифицират науката. Но тези отделни прояви хвърлят сянка върху останалите членове на комисии и под. форуми и създават впечатление, че

доц. д-р Спартак Паскалевски,
Промяна и премяна, или размишления сред „враждебност, завист и съпротива”
©ИРИОН, 17.12.2009 г.

науката в България е приватизирано пространство за лични амбиции, а защо не и за комплекси от характер, който е извън спецификата и мисията на науката. Убеден съм, че диалогичността е важен и неотменим елемент на науката. Диалогичността предполага наличие на трезв поглед към индентичността, а в културологичен смисъл и на неизбежно съществуване поне на две различни гледни точки за формирането ѝ - вътрешна и външна.

Погледът изключително само отвътре е привилегия на овластените и на неговата самооценка (*Че ние сме това, което си мислим. И всички други трябва да виждат у нас това, което ние мислим за себе си*). Това мислене циментира затвореността на научната общност, която подхранва механизма на “наши и ваши”.

Неизбежно стигаме до фундаменталния въпрос за науката и властта и свързаните с прехода през годините амбиции на отделните нейни овластени представители.

В създалата се ситуация на “наши и ваши” се появява необичаен реформистки елемент, за който ние не сме много информирани. Това е Другият, Другата идентичност, „обученият в Америка и отново върнал се в България”. Той е *Другият*, но с *друга власт*. И ние тепърва ще откриваме връзката между *речено* и *сторено*, защото сме и били свидетели през годините как *стореното* и дори *престореното* е предхождало *изричаното*.

Остава ни надеждата за диалогизъм и компетентност.